

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆ ԴԱԿ.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՊԱՏՏԻԻ ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

Եւ ազգիս հիմակուան փճակը

Ազգային վերջին շաբաթաբերքերը մեծ ու բաղձալի լուր մը կամ մանաւանդ աւետիս մը հրատարակեցին, որում երկար ժամանակէ իվեր սպասեալ մնային ամենայն սիրտ, եւ զոր Հայկազունք ամենայն ընդունեցան ոչ միայն ցնծութեամբ՝ հապա նաեւ ամէն տեղ գոհութեան մաղբանքներ առ Տէր վերառաւելով: — Ո՞վ չգիտէր այս մեծ լուրը, այս մեծայոյս աւետիսը՝ որում եւ ամենայն արեւելեան օտար լրագիրք եւ եւրոպական լրաբուրք արձագանգ տուին եւ հոչակեցին: Ուրախ եմք որ ազգերնու պատիւն այս աստիճան ակնածելի է եղած օտարաց առջեւ, եւ մեր լուրերը այս մասնաւոր ուշադրութեանս արժանի, որ կիմանան՝ թէ մեր Եկեղեցւոյն Գլուխ մը որ կրնար լի՝ Ազգին վրայ ներքին եւ արտաքին յեղափոխութիւն մը կրղայ, ուստի եւ կփութան զայն նշանակելու, որպէսզի անկէջ առաջ եկած արգասեացն ալ պատճառը իւրաքանչիւր ոք իմանայ, եւ կամ պատճառէն յառաջ գալիք արգասիքը մակաբերէ.

Ի՞նչ է այս ներքին եւ արտաքին յեղափոխութիւնը ըսածնիս: — Այն ամենայն բարեկարգութիւն՝ այն ամենայն լրութիւն՝ զոր Եկեղեցւոյն ու Ազգին պէտքերը կպահանջեն:

Այս պէտքերը՝ տարակոյս չկայ որ մեր Ազգն ու մեր Եկեղեցին ունին, ընդհանուր պէտք մը կրսեմք բարեկարգութեան այն ամէն բանի՝ ուսկից կախուած է մեր Հայրենեաց ցանկալի երջանկութիւնը: Ո՞վ չգիտէր մէջերնիս արմատացած երկպառակութիւններն, յիսութիւններն, տրտմութիւններն ու անձնասիրութիւնը: Ո՞վ չգիտէր անոնց աղետալի ու արատաւելի հետեւանքները՝ մինչ ամէն օր ու ամէն տեղ աշուրնուս առջեւն ունիսք, մինչ ամէնքս ալ կամ հաղորդ եմք այն հետեւանաց ու կփաշեմք, կամ ուրիշներուն փաշելը կտեսնեմք կամ կլսեմք ու կողբաւք.:

« Ատեղութիւն խիստ շատ, իսկ սէր եւ միաբանութիւն խիստ քիչ », կգրէր մեզ անցեալները Ազգիս պատուաւոր իշխաններէն մէկը, եւ նշմարիտ կրտսէր: Ո՞վ կրնայ ժխտել: Ո՞վ չտեսներ, թէ Ազգիս խեղճութեանց պատճառը՝ իսկզբանէ հետէ՝ անհրաժեշտ ու արտաքին պարագաներէն աւելի՝ այս ներքին յուզմունքներն, այս ներքին ատեղութիւններն ու անձնական շահերն են եղեր, եւ կրղան մինչեւ ցայսօր: Ո՞վ չզգար — եթէ ունի սիրտ մը զգալու —, ո՞վ չզգար թէ այս խեղճութեանց դարմանը դիւրին, ուստի եւ իւրաքանչիւր Հայու պարտքն է անոր ձեռնու ըլլալ:

Գարմանը դիւրին է ըսինք, որովհետեւ նոյն իսկ մեր մէջի անմիաբանութեանց ու ատեղութեանց ներհակ առաքինութեան վրայ է կայացեալ, որ է՝ տեւ.: Եւ իւրաքանչիւր Հայուն պարտքն է անոր համար ըսինք՝ որովհետեւ իւրաքանչիւր Հայ ալ նախ եւ առաջ Քրիստոնեայ է. այսինքն՝ Անոր առակերտն է՝ որ ըսաւ. « Սիրեցեալ զԵՍՈՒՍ ԲՈՒՐՆԻ ԶԱՆԶՆ ԲՈ »: Այս աստուածային հրամանէն աւելի ինչ վսեմ օրէնք կրնայ ըլլալ Ազգասիրութեան: Բայց եթէ կայ այնպիսի Հայ մ'ալ որ զԵՍՈՒՍ ԻՐԿԱՄ ԵՂԵԱՅԸ, միով բանիս զՀԱՅ մը իրեն թելամի ունի՝ կամ կհամարի, յիշէր որ նոյն աստուածային Օրէնսդիւրը կհրամայէ թէ Սիրեցեալ ՁԹՇՆԱՄԻՍ ձեր »:

Ձէ. փախուս չկայ. Հայու մը, կուգեմ ըսել նամարիս Քրիստոնէի մը, — վասնզի *ճշմարիտ* Հայ ո՛ր չկրնար ըլլալ՝ թէ որ նախ *ճշմարիտ քրիստոնէայ* չէ, — Հայու մը համար կրնեմք անհրաժեշտ պարտք մըն է իւր Ազգը սիրել: Եւ անա այն Սէրն է որ կպակսի, եւ այն է *միակ դոման* մեր աղետիցը: Թէ որ Սէր ըլլայ՝ Ազգին մեծամեծն է ժողովուրդի իրարմէ չեն բաժնուիր: Գործունէութիւնն եւ աշխատասիրութիւն՝ իրենց վարձք կգտնեն: Ազգասէրք անոք անօգնական չեն մնար: Հասարակաց բարին՝ առանձնականէն վեր կդասուի: Իւրաքանչիւր ո՛ր Աստուծմէ ընդունած անեսարանական հանգարք կբանեցընէ եւ յօգուտ հասարակաց կշահեցընէ. մէկը իւր հարստութիւնը, ուրիշ մը իւր մեծագոր ազդեցութիւնը՝ զոր տէրութեան եւ Ազգին դիմացն ունի. այլ ո՛ր իւր հաննարը, ուրիշ մը իւր գրիչը, շատերը՝ իրենց խօսքն ու գործքը. եւ ամէնքը՝ իրենց ՍԻՐՏԸ: Թէ որ սէր ըլլայ՝ Ազգին սուրբ Եկեղեցիք (այն մեր հոգւոյն խանձարուրքը) անշուք չեն մնար, կզարդարուին կպայծառանան: Աղբասանոց, որբանոց, ծերանոց, հիւանդանոց, արուեստանոց կբազմանան եւ կամ նոր նոր կշինուին, ու հետզհետէ կբարեկարգին: Գարոց հաստատութիւն կառնու, կանին ու կանեցընեն զուսումն եւ զգիտութիւն, այն լոյսը՝ ուսկից զրկուողը՝ « *Կոյր է մօք* » կըսէր մեր սուրբ Վարդապետներէն մէկը:

Եւ թէ որ Սէր ըլլայ՝ ինչպէս կրնամք չզգալ, չհրճուիլ ու չվառուիլ Փեննիէզեան սուրբ նախանձու ընդդէմ այն Հայուն կամ Հայոց՝ որ ցուալի կուրութեամբ մը կջանան բանիւք կամ գործով ազգային սուրբ Եկեղեցւոյն, Ազգին շահաւոր գործոյ մը, ազգաւան եւ ազգահաստատ *Հիմնարկութեան* մը դէմ գործել ու կործանմանը աշխատիլ, յորդորել կամ անամօքաբար սպասել.....

Երբ որ Սէր չըլլայ՝ ճի ինչ աստիճանի բարեկարգութիւնք եւ կերքայ, կաղաւաղի եւ անդաման կըլլայ... եւ սրչափ կդիւրանայ՝ երբ մէյմը այս սուրբ առաքինութիւնը մեր մէջը հաստատուի: Վասնզի խաւար է Ստելութիւնը, ու Սէրը՝ լոյս երկնաւոր՝ որ արեւու վրայի մառախլապատ ամպերը կպատէ կփարատէ: Չունիմք ուրեմն պէտք եւ անհրաժեշտ պէտք մը — կըսեմք — ներքին եւ արտաքին փոփոխութեան: Ա՛լ ժամանակը չէ որ մեր ազգային սուրբ Եկեղեցին ու ազգային Ընկերութիւնը այս բոլոր աշխարհի ծաւալող քրիստոսաբեր լոյսը վայելեն:

Այն, արդ ժամանակն է: Զսոյն կցուցընեն ոչ միայն մեր խեղճութիւնները, հապա նաեւ նոյն իսկ աստուածային Աջը՝ որ մեր կարօտութեանցն համեմատ՝ լրացունող մը կենդանեարդ ու դարմանող՝ յաստուածային Անձն այն վեհագոյն Հովուին, յորոյ ձեռք յանձն առնէ արդ զբախ բոլոր Հայաստանեայց: Այն օրհնեալ Ձեռութիւնները չունին ցուպ արհայաստատ բռնութեան, ինչպէս նաեւ այն օժեռ Պլուխը՝ ոչ թէ արհայաստանձ ունայնափայլ քաղով մը կպսակուի: Այլ իրեն Ձեռնն է հովուական սիրակցող ցուպն առաջնորդելու իմանապարհս ուղղութեան, եւ Պլուխը՝ կփայլի այն երկնահեղ շնորհօք իմաստութեան եւ գիտութեան՝ զոր Մովսէսի յաջորդացը կպարգեւէ Աստուած: Հնապա ուրեմն այն Գաւազանին ետէն երբամբ ո՛ր Հայկազունք, եւ այն աստուածընտիր Գլխոյն: Վասնզի այն Գաւազանը կարող է մեր դիմացի Կարմիր ծովերը զարնել ցամքեցընել ու մեզի համբայ բանալ, ու մեր չորս դարու անապատի պանդխտութեան ապառաժներէն անոյժ ջրեր բղխեցընել, ինչպէս նաեւ այն աստուածապատկ Պլուխը՝ կարող է մեզ Սինէական լուսաւոր ու ազգաւան պատգամներ երկնէն իջեցընել: